

ji je sledil. Jugoslovanski režim je v soglasju z ostalimi komunističnimi režimi in večino liberalne levice na »Zahodu« simpatiziral z menda »naprednim« čilskim predsednikom in prav tako soglasno obsojal način, s katerim so ga čilski častniki ob pomoči ameriških obveščevalnih služb strmoglavili. Friedman podrobno opiše še drugo plat zgodbe, slovenskemu bralcu doslej verjetno neznano. Popisuje delovanje skrajno leve paravojaške formacije, ki je z ustrahovanjem volivcev pomagala pri Allendejevem vzponu na oblast. Predstavljeni so sovjetski in kubanski interesi v čilenskih zadevah in pošiljke orožja, ki so iz bratskih držav »socialističnega lagerja« romale v podporo čilenski revoluciji. Nadalje so predstavljeni rezultati zadnjih kongresnih volitev v Čilu pred udarom, na katerih je Allendejeva Ljudska fronta gladko izgubila. Pika na i pa je prav gotovo avtorjev sklep, da je vojska ob izvedbi državnega udara delovala v imenu večine Čilencev. Naveden primer je le eden mnogih, ki nam lahko pomagajo prenehati častiti marsikaterega malika preteklosti.

Veliko pozornost avtor posveča dogajanjem v t.i. tretjem svetu, posebno v času dekolonizacije. Pri tem ne zapade obsedenosti z Vietnamom, ki jo opazimo pri nekaterih drugih ameriških zgodovinarjih tega obdobja – pač posledica travm, ki jih je in jih deloma še zdaj povzroča Vietnam v ameriškem kolektivnem spominu. V podrobnem obravnavanju hladne vojne držav tretjega sveta vidim nujno posledico avtorjevega mnenja o naravi tega spopada. Srčika njegovega nazora je namreč misel, da hladna vojna ni bila nekakšno premirje med obema supersilama, vzdrževano s strahom pred medsebojnim uničenjem v nuklearnem spopadu. Friedman ugotavlja, da je bila hladna vojna pravzaprav »vroča«, le da je potekala v zelo počasnem tempu in izven področij t.i. razvitega sveta. Obširna obravnava držav tretjega sveta kot pravih bojišč hladne vojne je zatorej še kako relevantna. Poleg najbolj znanih držav, kot so bili Vietnam, Alžirija ali Kuba, se avtor posveča tudi nekaterim manjšim državam, ki so v hladni vojni odigrale na manjšo, vendar samo na videz nepomembno vlogo. Kar nekaj strani, vsekakor več kot Titovi Jugoslaviji, je namenjeno Južnemu Jemnu. Na primeru te revne islamske in patriarhalne države, edine v socialističnem taboru z uradno državno religijo (!), je Friedman prikazal neuspeh Sovjetske zveze, da spremeni jemensko družbo in ji vsili komunistični sistem. Vsi njihovi poizkusi družbene revolucije so zadevali ob trdovraten odpor lokalnih šejkov in prebivalstva. Ker pa je bil Jemen važna preskrbovalna baza za sovjetske podmornice, se mu niso hoteli odpovedati, čeprav je Južni Jemen ostal le po imenu komunističen. Ideologija se je torej podredila geopolitičnim interesom in ne obratno. Vsa zadeva tukaj ne bi bila omembe vredna, če ne bi sovjetsko vodstvo nekaj let kasneje to politiko ponovilo v Afganistanu – s katastrofalnimi posledicami za Afganistan, pa tudi za samo Sovjetsko zvezo, ki so ji pričele biti poslednje ure. Friedman tudi Američanom ne ostane dolžen, ko podrobno opiše propad Kennedyjevih poizkusov modernizacije in »socialne revolucije« v Latinski Ameriki in Vietnamu.

Navedli smo le nekaj zanimivih vidikov, ki nam jih predstavlja Friedmanovo delo. Čeprav je marsikatera avtorjeva razlaga lahko dobrodošel povod v polemiko, pa nam *Fifty-Year War* daje pregledno in zgoščeno sliko pravkar minule zgodovinske dobe. Nabito je s podrobnostmi, pa vendar pozoren bralec hitro najde »rep in glavo«. Četudi se mi je včasih zdelo, da je avtor manj naklonjen in bolj kritičen do ameriških demokratičnih administracij in predsednikov, pa ta osebni vtis ne more zmanjšati pohvale, ki jo namenjam ocenjenemu delu.

Simon Stern

Paul Hockenos, **Homeland Calling. Exile Patriotism and the Balkan Wars**. Ithaca and London : Cornell University Press, 2003. 289 strani.

Knjiga nemškega novinarja Paula Hockenosa obravnava reakcije srbskih, hrvaških in albanskih izseljencev v ZDA, Kanadi, Avstraliji, Nemčiji ter tudi albanskih v Sloveniji na razpadanje Jugoslavije. Avtor se je omejil na obdobje od konca osemdesetih let 20. stoletja do napada sil zveze NATO na Zvezno republiko Jugoslavijo leta 1999. Knjiga je zasnovana na intervjujih posameznih vidnejših povratnikov iz izseljenstva v domovino. Iz vsebine je razvidno, da avtor ne pozna celotnega procesa izseljevanja, prav tako pa tudi ne nekaterih pomembnih dogodkov iz zgodovine posameznih izseljenških skupnosti v posameznih priseljenških državah. Največ se ukvarja z vprašanji, kako so srbski, hrvaški

in albanski voditelji s področja nekdanje Jugoslavije vplivali na izseljensko skupnost, da jih je podprla v njihovih načrtih.

V prvem poglavju avtor obravnava hrvaško izseljensko skupnost, v glavnem na primeru Hrvatov iz Kanade. Opiše zlasti politično pregrupiranje med hrvaškimi izseljenci ter Tujmanova prizadevanja za podporo osamosvojitvenim prizadevanjem Hrvaške. Pri tem izpostavi tudi Tujmanove želje po vrnitvi čim večjega števila hrvaških izseljencev v domovino, ki naj bi bistveno pripomogli k procesu preseljevanja prebivalstva na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini, tako da bi prišlo do oblikovanja etnično čistih (hrvaških) ozemelj. Pri tem je najvidnejšo vlogo odigral Gojko Šušak, ki je bil sprva minister za izseljenstvo in povratnike, nato pa hrvaški vojni minister. Avtor še poudarja, da je hrvaško izseljenstvo veliko pripomoglo k osamosvajanju Hrvaške tako s pomočjo pri nabavi orožja kakor tudi s pošiljanjem materialne in humanitarne pomoči domovini.

V drugem poglavju avtor najprej oriše Miloševićovo prošnjo srbskemu izseljenstvu za zbiranje znamenitega posojila za obnovo Srbije. Milošević, ki se je zavedal, da bo uspešnost zbiranja tega posojila v glavnem odvisna od ustrezne propagande, je na občutljivo mesto ministrice za informiranje in propagando imenoval pripadnico srbske-ameriške izseljenske skupnosti, Radmilo Milentijević. Kasneje je pomembno vlogo v politiki odigral tudi Milan Panić, saj ga je Milošević postavil za predsednika vlade Zvezne republike Jugoslavije. Ta ameriški poslovnež srbskega rodu je leta 1992, ko je uvidel, da politika Slobodana Miloševića vodi srbsko ljudstvo v propad, celo predlagal Miloševiću naj se preneha ukvarjati s politikom. Ponudil mu je jahto in službo v svojem farmacevtskem podjetju v ZDA, česar pa Milošević ni sprejel. Ko je na naslednjih volitvah Milošević premagal Panića, se je Panić vrnil v ZDA.

V tretjem poglavju se je avtor posvetil albanski izseljenski skupnosti. Poudarja, da je denar albanske skupnosti iz vsega sveta odigral v devetdesetih letih 20. stoletja pomembno vlogo pri organiziranju vzporedne albanske države in civilne družbe na Kosovu. Avtor tudi oriše, kako so albanski in srbski izseljenci v ZDA »tekmovali«¹ pri lobiranju in finančni podpori posameznih ameriških kongresnikov, da bi jih pridobili na svojo stran in bi nato zagovarjali njihove interese. Zanimiv je tudi primer albanskih Američanov-prostovoljcev, ki so leta 1999 s pomočjo ZDA vdrli iz Albanije na Kosovu in tako pripomogli k zmagi sil zveze NATA nad vojsko in policijo Zvezne republike Jugoslavije.

Na koncu je potrebno še omeniti, da je Hockenos v knjigi izpustil prizadevanja slovenskih in makedonskih izseljencev za samostojno slovensko oziroma za samostojno makedonsko državo v devetdesetih letih 20. stoletja.

Matjaž Klemenčič

Ingo von Münch, **Promotion**. 2. durchgesehene Auflage. Tübingen : J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 2003. 212 strani.

Praviloma se v Zgodovinskem časopisu ne objavljajo prikazi publikacij, kakor je omenjena knjiga o promociji, ker gre za opisovanje postopka, ki se še sedaj izvaja in to v čedalje večjem obsegu. Menim pa, da je vredno storiti izjemo, kajti knjiga nemškega profesorja javnega prava in znanega nemškega publicista Inga von Müncha, ki je bil tudi hamburški podžupan (podpredsednik deželne vlade) in senator (deželni minister) za znanost in kulturo, je napisana tako dobro, življenjsko in duhovito ter ima toliko zgodovinskih vložkov, da bi bila škoda, če tega ne bi storili. Kakor je znano, je sen vsakega avstrijskega uradnika doseči naziv dvornega svetnika, čeprav dvora že skoraj stoletje ni več. Tako je sen (skoraj) vsakega nemškega univerzitetnega diplomanta postati doktor. S pojmom promocije je v nemščini (čeprav nepravilno) združeno vse, kar je povezano s pridobivanjem doktorskega naslova, od prve zamisli do sprejetja doktorske diplome.

Doktorski naslov je produkt srednjeveške univerze od 12. stoletja naprej in je bil dolgo časa mišljen le za notranjo ureditev pridobivanja kvalifikacij učnega podmladka – namenjen le učiteljem, ki so na njej poučevali. Do 15. stoletja so tudi naslove magister in doktor uporabljali sinonimno. Tedaj pa se je uveljavilo razlikovanje, da so magistri poučevali le na pripravljalni artistski fakulteti, ki je kot svoj